

180019 SABA Ziya Osman

08 OCAK 1996

ARAŞTIRMACI

: Mustafa Kirci

TEZİN ADI

: Ziya Osman Saba, Hayat,
Eserleri, Sanatı

TÜRÜ

: Doktora

DANIŞMAN

: Mustafa Özbalci

ÜNİVERSİTE ve BÖLÜM

: 19 May. Ü. İlah. Fak.

BİTİŞ TARİHİ

: 1991

BASILDIĞI YER-TARİH

Soc. Bil. Enz. Sarayın

veya

BULUNDUĞU KÜTÜPHANE :

AYIN FİKİR ve SANAT HAREKETLERİ

Kaybettiklerimiz :

Saba

ZIYA OSMAN SABA'nın Ölümü

Abdülhak Şinasi Hisar

PEK soğuk bir gün, Ziya Osman Saba'nın cenazesine giderken, iki kuvvetli te'sir altında bulunuyordum :

Edebiyatımız, iki yıldır, ne büyük ziyanlara maruz kalıyor. Sayısı çok olmayan yazarların eser ve isim sahiblerinin kaç tanesi, bir yaprak dökümü mevsimine girmiş gibi, birer birer döküldüler: Orhan Veli, Said Faik, Cahid Sıtkı Tarancı, Reşad Nuri Güntekin, Ercüment Ekrem Talu, ve bugün Ziya Osman Saba.

Ziya Osman Saba'yı, temiz yürekli, iyi terbiyeli, doğru sözlü, cömerd muhabbetli, hüsnüniyyet sahibi, nezaketli ve tevazulu bir insan olarak bildik. Kendisinin bilinmiş hiç bir kusuru yoktu. Ancak duyguları itibariyle bu kadar iyi olan kalbi tahammülü itibariyle, zayıf ve hasta bir kalbedi. İki yıldanberi tamamiyle hasta idi.

Talih ona o kadar gadr etmiş ki, bu ölüm karşısında kendisine bir haksızlık yapmış olduğu his-

siyle insan, ona teessür duyarken, adeta bir mahcubiyet duyuyor.

Ziya Osman Saba'nın şiiri hakkında düşüncemi ve muhabbetimi şifahen çok söylemişdim. Fakat, şimdiye kadar daha yazmamıştım. Başka bir gün eserini daha ziyade dikkat ve itina ile yazmak isterdim. Bençe teessürlerime karşın bu satırlar bu gün düşüncelerimin ancak bir hülâsasını tesbit etmek istiyorum.

Ziya Osman Saba daha gençti. 1910 da İstanbulda doğmuş, Galatasarayda okumuştur. 1928 de yani on sekiz yaşında iken şiirlerini Servet-i Fünunda bastırmağa başlamıştı. Arkadaşlarıyla müşterek olarak neşrettikleri "Yedi Meşale"de : "Ürkmeden su içsinler, yavaşca, susun susun - Bir sebile döküldü bembeyaz güvercinler!" mısralarını duyar duymaz, inee, hisli, ahenkli bir şairimizin mevcudiyetini duyduk.

Onun, 1943 de bastırıldığı, "Sebil ve Güvercinler" de on beş yıllık şiirlerini toplamış oluyordu. Öy-

DA EKİM 1993

ZIYA OSMAN SABA

623

le ki itinalı bir inbikten geçirmiş gibi, şiirini, yani çocukluk hislerini hatırlayan, bir ev ve aile mahremiyetini, mazi muhabbetini ve ölüm düşüncesini söyleyen şiirleriyle dilini, uslubunu ve ruhunun iklimi olan muhitini kurmuş ve te'sis etmiş oluyordu. Öyle ki 1947 de ikinci kitabı olan "Geçen Zaman" ilk kitabındaki bütün şiirleri ihtiva ettiği gibi, içinde yeni olan "Geçen Zaman" kısmında da hisler ve fikirler itibariyle hiç bir değişiklik yoktur. Bütün şiirler denilebilir ki ruh duygularının tebedüründen yani tütsülenmesinden ibaret gibidir. Bu iki şiir kitabının meziyetleri duygulardaki insicamdır. Bazı şairler şiir kitaplarını neşretmek için onların birer bütün hâsıl etmelerini beklerler. Şiirleriyle halis bir klâsik insan ruhuna kavuşan Ziya Osman Saba'nın kitaplarında, bütün şiirler insicam ile birleşmiş görünür.

Ziya Osman Saba bir çocukluk zamanı şairidir. Şiirleri çocukluk hâtıralarına bağlı ve bunun için şiirlerinin çoğu çocukluksu hislerle kalıyor. Ekserisi de birer his, ve hatıra itirafı sayılabilir. Kendisi için çocukluk bir arz-ı mevuddur. O, her saniyesinde, bir çocukluk mazisini duyar. Bu derin tarzda duyduğu zaman kendi tatlı zamanlarının muhiti ve iklimidir. Adeta kutsileşen duyguları ve hâtıra-

ları, hülâsa bu çocukluk zamanları, yerleri ve duygularıdır. Ziya Osman Saba'nın şiirinin merkezi çocukluğunda babası ile, annesiyle beraber yaşadığı bir evdir. Şiirleri de böyle bir evin mahremiyetinin çocukluk ve gençlik hâtıraları oluyor. Bütün bu şiir kitabının hatırlattığına göre, o zamanlarda böyle, bu eski zaman tiryakilikleriyle evlerimiz öyle bir şiir kovana oluyordu ki, hepsi büyülenmiş gibi, içlerinde bulunan bütün maddî eşyalar da içlerinden taşan şiirleri söyler ve isimleri birer şiir ismine benzerdi. En hakîr, küçük eşyalar bile helmesini döken yemekler gibi, tadlarını duyururdu. Bu çocukluk zamanlarımızın evleri, münferit ve yalnız kalan eyler değildi. Yolları, bahçeleri, mesireleri, mahalleleri vardı. Etraflarında bir cemiyet, bir medeniyet, bir mesçit, bir mezarlık, bir sebil ve beyaz güvercinler vardı. Bu hatırlanan, yavaşca geçtiğini hafifçe duyulan âsüde saatlerin verdiği huzur içinde çalan saatler bizi çocukluğumuzun beyaz saatlerine kavuşturuyor. Bugünlerde, bu itikad saatlerinin nizamı ev hayatının bütün tatlı duygularını tanzim ediyor. Ruhların tevekkülleriyle gündelik saatlerin hepsi günlük kokularıyla uhrevileşen saatler oluyor. Yatak odalarında sabahlar birer bayram sabahı oluyor. Ev kapıları,

Türk öyküsünde sokağın çeşitli ses ve görünümünden yansımalara değindiğimiz yazımızda genelde olumsuzun, kaybın işlenmesi öne çıkmaktadır. Bu da sosyal hayatın içinde daha fazla çatışmanın sokakta yaşandığına dair bir ipucudur. Özellikle çocuk ve büyüme, avare yaşantı ve çalışma veya işsizlik problemi ile sözü edilen durum belirginleşir. Bir başka çatışma nedeni olarak siyasal hareketlilik, öyküde roman genişliğinde ele alınmadığı için imalar, semboller üzerinden aktarılmaktadır. Ancak sokağın geleneksel mahalle dokusu ve yoksulluk, gurbet duyguları eşliğinde kolektif dayanışma yeri olarak anlatımı da huzurun mekânı alt başlığını doldurmaktadır.

Kaynakça:

- Abasıyanık, Sait Faik (2006), *Öyle Bir Hikâye*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
 Ağaoğlu, Adalet (2008), *Hadi Gidelim*, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
 Ağaoğlu, Samet (1950), *Zürriyet*, İstanbul: Varlık Yayınları.
 Esendal, Memduh Şevket (2007), *Mendil Altında*, Ankara: Bilgi Yayınları.
 Kutlu, Mustafa (2004), *Rüzgârlı Pazar*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
 Orhan Kemal (2010), *Yağmur Yüklü Bulutlar, Dünyada Harp Vardı*, İstanbul: Everest Yayınları.
 _____ (1982), *Kırmızı Kúpeler*, İstanbul: Tekin Yayınevi.
 Taner, Haldun (2010), *Şişhaneye Yağmur Yağıyordu, Ayışığında "Çalışkur"*, Ankara: Bilgi Yayınları.

Saba, Ziya Osman (180019)

26 Ağustos 2017

"Hatıralar Mahallesi"nde Bir Şair:

Ziya Osman Saba

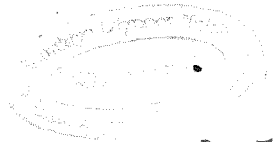
MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Serhat DEMİREL

Türk edebiyatında şair ve yazarları değerlendirirken zaman zaman onların bir yönünü öne çıkartıp bazı beylik sınıflandırmalar yapmaktan geri duramayız. Bu durum eleştirmenler için bir klişe gibi görülür fakat okurlar açısından bakıldığında söz konusu şairi bir yere oturtmak ve diğerlerinden ayırabilmek için kolaylık sağladığı düşünülebilir. Ancak söz gelimi, Mehmet Akif'i "destan şairi", Ahmet Haşim'i "akşam şairi" olarak andığımızda ya da Cemal Süreya'yı aşkın ve cinselliğin, Sedat Umran'ı eşyanın şairi gibi genel geçer sıfatlarla tanımladığımızda işler sanki kolaylaşıyor gibi gözükse de aslında o şairi indirgemeci bir yaklaşımla kategorize edip haksızlığa uğrattığımız da bir gerçek.

Ziya Osman Saba, şiirlerinde ele aldığı temler, kullandığı imge ve kavramlarla, yukarıda andığımız şairler gibi bir tek sıfatla anılmaya müsait bir sanatçı portresi çizmiştir her zaman. Türk şiirinde Ziya Osman dendiğinde akla gelen ilk ve ortak değerlendirme hiç şüphesiz "evler şairi" olacaktır. Bu tespit, sözünü ettiğimiz bakış açısıyla düşünüldüğünde, Ziya Osman'ın şiir anlayışını tamamen kuşatıcı bir tespit gibi durmasa da bir tarafıyla onu en iyi ifade eden tanımlamalardan biridir.

Şiirlerinde daima İslami bir duyarlılığın içinden konuşan; evini, ailesini Allah'tan kutsal bir bağış olarak gören, dünyaya "Fenaları tanıdım ve sevdim iyileri" (*Geçen Zaman*, 95) diyecek kadar olgun bir anlayış ve tevekkülle bakabilen, samimiyeti şiirinin ilkelerinden biri hâline getirmiş; sade, sahici, incelikli bir şairdir Ziya Osman Saba. Onun "evler şairi" olarak anılmasında Türk edebiyatında yine aynı sıfatla anılan bir başka şair, Behçet Necatigil'in payı büyüktür. Saba'yı "Edebiyatımızda ilk evler şairi" diye nitelendiren Necatigil, 1961 yılında *Yeditepe* dergisinde yayımlanan bir mülakatta, "Sanat kişiliğinizin meydana gelmesinde önemli saydığınız sanatçılar var mıdır?" şeklindeki soruya, şöyle cevap verir: "*Var. Ziya Osman Saba. Şu anda bildiğim, yıldan yıla, benim dünyamı çizen iç ve dış etkilerin başlangıcını, ilk anlatımını onun şiirlerinde bulduğumdur. Ziya Osman bana, evin korkunç güzelliğini, vazgeçilemezliğini,*

D127

180019

SABA, Ziya Osman

1 SAMİ AKBULUT, Ziya Osman Saba'nın şiiri, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2008

2 SELDA UYGUR, Türlerarası ilişkiler açısından Ziya Osman Saba'nın şiir ve öyküleri, Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2005

Ah Bayım Ah, yazınımıza —gerçeküstücü mü desem, fantastik mi desem— ayrı bir dünyadan ses getiriyor. Nazlı Eray'ın zengin bir imgelemi, sürprizli bir zekâyı öne çıkaran bir öykü anlayışı var.

Aysel Özakin 1976'da yayımlanan *Sensiz Bir Dayanışması* ile 1970 - 78 döneminin sözünü etmek istediğim son öykücüsü. Gözleme dayalı yalın gerçeklikleri, öze uygun düşen sade, pürüzsüz bir biçimle sergileme anlayışı egemen öykülerine. "İddiasız" bir yazar gibi duruyor sanki.

İster istemez çok özetlemeci olan bu yazıda son dönem öykücülüğümüzün ancak çok öne çıkan yazarlarına değinebildim. Öykücülüğümüzün çok verimli açılımlara ulaştığı, çok zenginçe çeşitlendiği bu dönemi gerektiğince derinlemesine incelemek ancak bir kitapla başarılabilecek bir işti. Bu yazının dar çerçevesi içerisinde, saptayıcı olmaktan çok değerlendirci - eleştirici sayılabilecek bir tutumu yeğlememin nedeni, yazıyı bir liste halinde getirmemek, özetle de olsa, günümüz öykücülüğüne imzalı bir yaklaşımı örneklendirmektir.

Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi,

[Bedrettin Cömert'e Armağan] özel sayı,

Ankara - 1980, s. 129-134.

D. 645.

7 1 0421-1438 2000

ZİYA OSMAN SABA'DA "GEÇMİŞ ZAMAN" VE "NEFES ALMAK"

Kemal ÖZMEN*

"Ah, nasıldı yaşamak?"

Z. O. Saba

Paris: 2.5.1940

"Bir tane Ziyacığım,

Evet, anne gibi, sevgili gibi, dost örneği bir tane Ziyacığım (...) İki mektubunu da birkaç gün arayla aldım. Her ikisine de ne kadar sevindiğimi tafsil etmek niye? (...) Hele, "Geçmiş Günleri Arıyan Mısıralar" ile "Geç Kaldık" şiirlerin dostane neşeme poétique bir tad da kattı. Cümlemize müşterek hasretleri terennüm etmekte cidden yektasın. "Geçmiş Günleri Arıyan Mısıralar", yalnız senin, benim, Şevket'in, şunun veya bunun değil, Polonyalıların, Finlandiyalıların, Norveçlilerin, hasılı herkesin şiiridir (...)"⁽¹⁾

* Hacettepe Üniversitesi, Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi, Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Görevlisi.

Туркменский писатель Советского периода Берди Кербабаяв и его роман Айгытлы Адим

Доктор Якуп Сарыкая*

Резюме: Берди Кербабаяв один из основоположников туркменской литературы Советского периода. У него имеются произведения из всех жанров литературы и в первую очередь стихи. Однако он известен прежде всего своей прозой (романами). Его роман под названием Айгытлы Адим (Решительный Шаг) является одним из первых романов Туркменской литературы. Кроме того с даты выпуска является первым туркменским романом. Писатель писал этот исторический роман, описывающий Туркменистан в период 1916-1920 годов, около 20 лет. Некоторые части произведения были изменены писателем два раза из-за критики режима того времени. Поэтому в данный момент имеются три разные изданные версии произведения, относящиеся к 1940, 1949 и 1955 годам. Айгытлы Адим признан без исключения всеми туркменскими литературными историками как шедевр туркменской литературы. Берди Кербабаяв этим своим произведением завоевал множество премий, самой ценной из которых является Сталинская Премия Второй Степени полученная им в 1947 году. Произведение было переведено и издано на многих языках, составлявших остоу бывшего Советского Союза, таких как английский, хинди и венгерский. Помимо того имеется одноименный фильм и пьеса этого романа.

Ключевые слова: Советская литература, Туркменская литература, Берди Кербабаяв, Айгытлы Адим, роман, идеология

Ziya Osman Saba ve Dergilerde Saklı Kalmış Şiirleri

Bilge YÜKSEL*

Özet: Ziya Osman Saba 1910'da İstanbul'da doğmuş ve okumaya meraklı bir ailenin içinde büyümüştür. Bu sayede de çok küçük yaşlardan itibaren edebiyatla ilgilenmeye başlamıştır. *Servet-i Fünun*'un 1927 tarihli sayısında "Sönen Gözler" şiirinin yayımlanmasıyla edebiyat dünyasına ilk adımını atan Ziya Osman Saba, o sıralarda *Servet-i Fünun*'da çalışan Sabri Esat, Yaşar Nabi, Muammer Lütfi, Cevdet Kudret, Vasfi Mahir ve Kenan Hulusi ile tanışmıştır. 1928'de onlarla birlikte, *Yedi Meşale* isimli şiir kitabını çıkarmış, 1928'in Eylül'ünde yayınına başladıkları *Meşale* adlı dergide de yayın süresince kurucu-yazar olarak yer almıştır. Yedi Meşaleciler adıyla anılan bu grubun dağılmasının ardından Ziya Osman Saba, edebiyat dünyasında bireysel olarak varlığını sürdürmüştür, ölümüne kadar da şiir yazmaya devam etmiştir. Bu süreç içinde -yazdığı hikâyelerin sayısı da az olmamasına rağmen- kendini özellikle şair olarak tanımlayan Ziya Osman Saba'nın, hayatının farklı evrelerini bünyesinde toplayan üç şiir kitabı yayımlanmıştır. Ziya Osman Saba'nın, *Sebil ve Güvercinler*, *Geçen Zaman*, *Nefes Almak* adlı üç ayrı şiir kitabı, bir de *Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi-Değişen İstanbul* adlı hikâye kitabı mevcuttur. "Bütün Şiirleri" başlığı altında birkaç farklı basım hâlinde yayınlanan bu şiir kitapları, çoğunlukla ilk basımları esas alınarak yapılmış olduğundan, kimi şiirleri dergilerde saklı kalmıştır. Bu çalışmanın amacı, dergilerde kalmış olan bu şiirleri gün ışığına çıkarmak ve bahsi geçen şiirlerin Ziya Osman Saba'nın sanat anlayışı içindeki yerini tespit edebilmektir.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri, Yedi Meşale, Meşale, Sebil ve Güvercinler, Saf Şiir

30 Mart 1910'da İstanbul'da, bir yalıda dünyaya gelmiş olan Ziya Osman Saba, geçirdiği mutlu çocukluk yıllarının (Onger 1970) ardından, daha sekiz yaşında iken, annesini, sonrasında kardeşini kaybederek (Siyavuşgil 1957:7)¹, ölümün acı yüzüyle tanışmış, 1920'de anneannesini de kaybetmesinin ardından Galatasaray Lisesi'ne yatılı olarak verilmiştir. Ziya Osman'ın maddî ihtiyaçları, askerî ateşe göreviyle Paris'te bulunan babası tarafından karşılanıyor olmasına rağmen, baba sevgisi arayan ve bulamayan Ziya Osman, okul süresince içine ka-

* Университет Кырккале, Факультет Естественная и Литературы / КЫРККАЛЕ
sarikayakup@yahoo.com

* Ticaret Meslek Lisesi, Borçka / ARTVIN
bilgeyukcell@yahoo.com

Saba Ziya Osman

ok (Bişkek 1982), *Kaarduu Kündör* (Bişkek 1984), *Mañday Ter* (Bişkek 1986).

Kay.: Yaz. Arş. ⇨ L. ÜKÜBAEVA

SABÂ, Şinasi (1921-?): Şair. Salihli'de doğdu. Asıl adı Cevdet Sönmez'dir. İlk öğrenimini Biga'da, orta öğrenimini İstanbul'da tamamladı. Şiirlerindeki konuları genellikle günlük hayatımızdan seçti. Şiirleri *Kaynak* gibi dergilerde yayımlandı. **Eseri:** *Atatürk İçin Şiir Antolojisi* (Bedri Gider, Ahmet Köksal'la birlikte, İst. 1962).

Kay.: *YŞA/İAS*, 1949, s. 65. ⇨ N. KONUK

SABA, Ziya Osman (30.3.1910-29.1.1957): Şair. İstanbul'da doğdu. Babası Binbaşı Osman Bey, annesi Ayşe Tevhide Hanımdır. Annesinin ölümünden sonra yatılı olarak Galatasaray Lisesine girdi. 1931'de buradan mezun olduktan sonra İstanbul Hukuk Fakültesine devam etti. Aynı yıllarda *Cumhuriyet* gazetesinin muhasebe kısmında çalıştı. 1936'da fakülteyi bitirdi, ama hukuk sahasında görev almayı Emlâk Bankasında çalışmaya başladı. İş sebebiyle bir süre Ankara'da bulundu. İstanbul'a olan özlemi ağır basınca işinden ayrıldı ve İstanbul'a döndü. 1945'te Millî Eğitim Basımevi Tashih (düzeltme) Bürosu şefliğine geçti. Kalp rahatsızlığı geçirdikten sonra evinde Varlık Yayınevinin bazı işlerini yürüttü. Küçük yaşlarda edebiyata ilgi duydu. Şiir yazmadan önce nesir üzerinde çalışmalar yaptı. Galatasaray Lisesi yıllarında yazdığı yazılarında bir müddet sonra seci uygulamaya başladı ve ilk şiirini onyedinci yaşında kaleme aldı. "Sönen Gözler" adlı bu şiir 1927'de *Servet-i Fünun* dergisinde yayımlandı. Bu dergiye şiir yazan arkadaşlarıyla *Yedi Meş'ale* grubunun kuruluşuna katıldı. Yine onlarla birlikte 1928'de *Yedi Meş'ale* adlı bir şiir kitabı çıkardı. Bu kitabın gördüğü ilgi üzerine Ziya Osman, Sabri Esat, Yaşar Nabi, Muammer Lütfi, Vasfi Mahir, Cevdet Kudret ve Kenan Hulusi'yi *Meş'ale* (sekiz sayı çıktı) adlı bir dergi-

nin etrafında topladı. Derginin son sayısının çıktığı sene Ziya Osman Saba sınıfta kaldı ve bir alt sınıf öğrencisi olan Cahit Sıtkı ile tanışma fırsatını buldu. Ardından *Milliyet* gazetesinin edebiyat sayfasında, *İçtihat*'ta, *Varlık*'ta (15 Temmuz 1933'ten itibaren) şiirleri yayımlandı. Fransız sembolistlerinden Régnier, Mallarmé, Rimbaud, Baudelaire ve Superville'nin etkisinde kaldı. Sakin, ihtirasız ve kişisel sürtüşmelere girmeden telâşlı bir hayattan uzak yaşadı. Bu tavır şiirine de yansdı. Şiirlerinde sade, samimî, duygulu, süsten ve yapmacıktan uzak bir anlayışı benimsedi. Behçet Necatigil'in değerlendirmesiyle şiirlerinde "çocukluk özlemi, anılara düşkünlük, ev-aile sevgisi, yoksul hayatlara karşı acıma, Tanrı'ya sığınış, kadere boyun eğiş, küçük mutluluklarla yetinme, ölüm, öte dünya özlemi" gibi konuları işledi. Ayrıca son şiirlerinde "yaşama sevinci, insan sevgisi" konularına da yer verdi. 1940'tan sonra serbest vezinli şiirler kaleme aldı. Abdülhak Şinasi Hisar'ın etkisinde kalarak hikâyeler yazdı. Bu eserlerinde, değişen İstanbul karşısında eski günlerin özlemini dile getirerek çocukluk, gençlik yıllarından; evliliğinden, yalı hayatından, İstanbul'un çeşitli semtlerinden bahsetti. Yazı ve şiirleri *Ağaç* (1936), *Yücel* (1938), *Servet-i Fünun* (1944) gibi dergilerde yayımlandı. *Varlık* dergisi 1 Şubat 1967'de ölümünün onuncu yılında şair için özel bir sayı çıkardı. **Eserleri/Şiir:** *Sebil ve Güvercinler* (İst.1943), *Geçen Zaman* (İst. 1947), *Nefes Almak* (İst. 1957), *Geçen Zaman - Nefes Almak* (İst. 1974), *Bütün Şiirleri* (İst.1991). **Hikâye:** *Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi* (İst. 1952), *Değişen İstanbul* (İst.1959). **Çeviri:** *Germina Lacerteux* (Goncourt Kardeşler'den roman, 1949).

Kay.: Mustafa Miyasoğlu, *Ziya Osman Saba*, Ank.1987; Z. İ. Zaimoğlu, "Ziya Osman Saba'nın Hayatı", *Varlık*, sayı:451, Nisan 1957; Y.N. Nayır, "Aramızda Bir Ermiş Yaşadı", aynı dergi; H. F. Ozansoy, *Edebiyatçılar Çevremde*, 1970, s.92-99; O. Akbal, *Şair Dosyaları*, İst.1964, s.31-44; B. S. Eyüboğlu, *Bizim Kuşak ve Ötekiler* İst. 1968, s.92-99;

D. 1665

ZİYA OSMAN SABA'NIN NEFES ALMAK ADLI ŞİİR KİTABINDA
EKSİLTİ (ELLİPSİS) SANATININ (FİGÜR) KULLANIMI

Dr. Safiye AKDENİZ *

ABSTRACT

There are different point of view of Azerbaijan's researchers about the beginning of the Azerbaijan novel and literatures. Azerbaijan novel have been started after 1930 by some of the researchers without taking into consideration the term before the Soviet Union under the action of the Soviet ideology which was dominant in that term. The beginning of this type has been extended until XII century by the other resarchers and then Mesnevi were given as a first example of novel type.

The other problem which took place while investigating Azerbaijan novel was there are not any common convection about the definition of the novel among the researchers. On the other hand, the origins of the Azerbaijan novel can be divided into four sections; folk literature product, classical literature, translation and the pres.

As far as I am concerned the common convection has not been constituted about formation of Azerbaijan novel. The first known novel in Azerbaijan literature is *Reşit Bey and Saadet Hamm*. The novel was written as French in 1835 by *Ismail Bey Kutkaşanlı* and printed in Warsaw.

The existence of the novel as a type between 1835 and 1920 has been continued point of view of the quality rather than the numerical. In that dates mention above, the novel has mostly been used as a tool of social criticism together with development of Azerbaijan modern novel. Unproductive period has been started between 1920 and 1932 and then a new period starts for the Azerbaijan novel.

ÖZET

Ziya Osman Saba'nın üslubunu belirleyen en önemli özelliklerden biri, eksilti(ellipsis) sanatını eserlerinde oldukça sık kullanmasıdır. Eksilti hem dilbilgisini hem de üslup bilimi (stylistic) yakından ilgilendirmektedir. Bu durum hem Doğu belagati hem de Batı retorığı için geçerlidir. Eksilti kendini cümle düzeyinde, metin düzeyinde, pragmatik düzeyinde ve üslup bilim düzeyinde göstermektedir. Bizi ilgilendiren ve Ziya Osman Saba'nın şiirlerinde ele almaya çalıştığımız cümle düzeyinde eksiltiler ise öznede, ibarede ve fiilde olmak üzere üç biçimde karşımıza çıkmaktadır. Bu üç biçimden şiirlerinde en çok gözlemlediğimiz ise fiil düzeyinde eksiltidir. Fiildeki eksiltinin en önemli işlevi gereksiz tekrarı engelleyerek anlatımda ekonomikliğı sağlamaktır.

Ziya Osman Saba'nın üslubunu belirleyen en önemli özelliğı, şiirlerinde eksilti (ellipsis) sanatından oldukça ustalıkla bir biçimde yararlanmasıdır. Şairin eserlerini bir bütün olarak incelediğimizde, onun "versifikasyon"¹ sanatının temelinde bu özelliğinin bulunduğunu görürüz. Bu yazımızda eksilti sanatı (figürü) teorik olarak ele aldıktan sonra Ziya Osman Saba'nın şiirlerinde bu sanatın nasıl ve ne ölçüde kullanıldığı gösterilmeye ve bu sanatta ısrar edişinin üslubuna kazandırdığı özellikler tespit edilmeye çalışılacaktır. Şairin "Nefes Almak"² adlı kitabı araştırmamıza temel olarak alınmış, ancak üslubun genel niteliğini sergileyebilmek için diğer eserlerindeki eğilim de göz önünde bulundurulmuştur.

Üslubun açık ve anlaşılır olduğu kadar farklı ve alışılmamış bir dile sahip olması gerektiğı başta Aristo olmak üzere bir çok teorisyenin birleştiğı ortak noktalardandır. Bu da pratikte dilin normlaşmış kullanımından yapılan şahsi

* Adnan Menderes Üniv. Fen- Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğrt. Üyesi.

**Makalenin yazımı sırasında değerli görüşlerine başvurduğum hocam Prof. Dr. Rıza

Filizok'a çok teşekkür ederim.

¹ Mısralaşırma

² Ziya Osman Saba, *Nefes Almak*, Varlık Yay., İstanbul 1962.

12 0 TEMMUZ 2004

Türkoloji Dergisi, VIII, 1977 Ankara
s. 79-86

03 KASIM 1992

ZİYA OSMAN SABA'NIN KÜÇÜK HİKÂYESLERİ

DOÇ. DR. OLCAY ÖNERTOY

Çok kez yazarları en belirgin yanlarıyla tanır, uğraştıkları, kendilerini tanıttıkları türden başka türlerde çalışıp çalışmadıkları üzerinde pek durmayız. Bu yazarlardan biri de “Yedi Meşale” topluluğunun genç yaşta yitirdiğimiz üyelerinden biridir. Bilindiği gibi “Yedi Meşale”, topluluğu kuran genç edebiyatçıların şiirlerini ve yazılarını yayınladıkları kitabın adıdır. 22 Mart 1928 tarihinde yayınlanan 1949 sayılı Servet-i Fünun dergisinde bu kitabın yayınlanması ile ilgili aşağıdaki ilan görülür.

Mecmuamızın hey'et-i tahririyesini teşkil eden geçlerden Sabri Esat, Cevdet Kudret, Yaşar Nabi, Vasfi Mahir, Muammer Lütfü, Ziya Osman ve Kenan Hulûsi Beyler müntehep yazılarını

Yedi Meşale

isimli bir kitapta topladılar. Pek yakında intişar edecek bu olgun eseri ka'rilerimize tavsiye ederiz.

İlk olarak Ahmet Haşim tarafından desteklenen genç edebiyatçılar, yazı dünyasına şiirle atılıp bir süre şiir yazarlar. Sonra şiiri bırakarak, kimi bilimsel çalışmalara yönelir, kimi gazetçiliğe. Aralarında Kenan Hulûsi yalnızca küçük hikâye yazarı olarak kalmıştır. Ziya Osman Saba da şâir olarak ün kazanmakla birlikte küçük hikâye türünde de örnekler vermiştir.

Hikâyeleri “Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi” ve “Değişen İstanbul” adlarını taşıyan iki kitapta toplanmıştır. Hikâyelerinde, geniş ölçüde, şiirlerinde de en çok işlediği temalardan biri olan çocukluk anlarına yer verdiği görülüyor. Bunun yanı sıra İstanbul sevgisi, okuduğu okul olan Galatasaray sevgisi, sâkin ve huzur dolu bir yaşayış özlemi, sürekli olarak barış içinde yaşayan ya da öyle yaşaması istenen insanlar, hikâyelerinin konularını oluşturur.

03 KASIM 1992

On dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.
s. 6, 1991 Samsun, s. 156-156.

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

ZİYA OSMAN SABA'NIN ŞİİRLERİNDE
ÇOCUKLUK ÖZLEMİ VE GEÇEN ZAMAN

Dr. Mustafa KIRCI

İnsanoğlunun dünyaya geldiği andan sonra tanımaya başladığı en kesin gerçek zamandır. Geçmiş, hal ve gelecek diye dilimlere ayrılan zaman, başlangıcı belli o lmayan, sonunun ne olacağı bilinmeyen bir akıştır. Hatırlamayla maziye, varlığıyla hale, sezgisiyle gelecek zamana bağlı olan insanın ömrü de gelip geçmeye mahkûm olan sınırlı bir zaman dilimidir. Zaman sonsuzdur ama ömür kısa ve geçicidir. Denilebilir ki sonsuzluğu, akışı ve geçişi karşısında aciz kalınan zaman, insanlığın en büyük trajedisidir.

Zaman trajedisi karşısında insanoğlunun kalıcı olarak kabul ettiği tavır ise san'attir. Çünkü san'at ömüre göre daha uzun ve kalıcıdır. San'atın uzun hayatın kısalığı karşısında san'atkârlar hep sanata sığınmışlar, sanatla ebedi olma yolunu tutmuşlardır. Çünkü zamana karşı bir tavır olan sanat eserini yapan, ona sinen de zamandır.

Cumhuriyet sonrası Yedi Meş'ale topluluğuna mensup şairlerimizden olan Ziya Osman Saba, da zaman karşısında devamlılığı sanatta bulan şair ve yazarlarımızdan biridir. Ancak Ziya Osman Saba daha çok çocukluk hasreti ve hatıralarını işleyen bir geçmiş zaman şairi ve yazarıdır. Onun şiirlerinde en çok tekrar edilen mutlu çocukluk zamanları ve yaşanmış, mazi olmuş zamanlardır.

Ziya Osman, ikinci şiir kitabına «Geçen Zaman»¹ adını verir. «Geçen Zaman» şairin daha önce yazdığı bir şiirinin adıdır. Bu kitabında şair, doğrudan veya dolayısıyla, zaman temasının işlenmiş olduğuna işaret eder.² Saba, bilerek ve kararlılıkla, geçen zamanı bütün eserlerinin ana malzemesi yapar. Çünkü Saba, geçmiş zamanlarının peşinde olan, onları eserlerine sindirerek ebedileştirmek isteyen bir şairdir.

1. Geçen Zaman, Şiirler, Varlık Yay. 1947.

2. Mustafa Baydar, «Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar», İst. 1960, s. 168.